

Aarhus
Symfoni
24/Orkester
/25



Haydn, Beethoven og Schubert
DET UUNDVÆRLIGE

20. marts 2025 kl. 19.30
Symfonisk sal • Musikhuset Aarhus

PROGRAM

Joseph Haydn (1732-1809)

Symfoni nr. 45, "Afskedssymfonien" (1772)

30 min.

- 1 Allegro assai
- 2 Adagio
- 3 Menuet
- 4 Finale: Presto

Ludvig van Beethoven (1770-1827)

Klaverkoncert nr. 4 (1806)

40 min.

- 1 Allegro moderato
- 2 Andante con moto
- 3 Rondo (vivace)

P A U S E

25 min.

Franz Schubert (1797-1828)

Symfoni nr. 9, "Den store C-dur-symfoni" (1825-26)

55 min.

- 1 Andante. Allegretto ma non troppo, Più moto
- 2 Andante con moto
- 3 Scherzo. Allegro vivace – Trio
- 4 Allegro vivace

Varighed i alt ca. 150 min.

DET UUNDVÆRLIGE

af Christina Blangstrup Dahl

Ungdom, storhed og afsked: Denne koncert kommer hele vejen rundt i det musikalske såvel som det menneskelige spektrum.

Beethovens vidunderlige fjerde klaverkoncert er musik, der stråler af legende lethed og umiddelbar musikglæde. Lige så klart stråler koncertens solist: Simon Haje vandt Aarhus International Piano Competition i 2023 og er et lysende talent på klaverhimlen.

Brusende og berusende gennemstrømmes Schuberts store C-dur-symfoni af lange linjer, der driver og lokker lytteren med. Symfonien er fuld af musikalsk drama, energi og smittende humør. "En samtale mellem intenst menneskelige stemmer," kaldte Schumann denne store symfoni.

Haydns "Afskedssymfoni" er ikke bare fængende musik i sig selv. Den er også et håndgribeligt vidnesbyrd om, hvad det store orkester kan – og hvor meget vi savner det, når det forsvinder. Kunstens uundværlighed skildres sjældent klarere end i "Afskedssymfonien".

Bemærk: På grund af sygdom er forrige uges dirigent Joseph Bastian sprunget ind som dirigent ved denne koncert.

MEDVIRKENDE

Joseph Bastian (ændr.)

DIRIGENT

Simon Haje

KLAVER



I stedet for blomster, giver vi et træ.

Aarhus Symfoniorkester har indgået et samarbejde med organisationen *Plant et Træ* om at støtte plantning af nye skove, frugtlunde og enkelttræer i Danmark. Derfor modtager solister og dirigenter fremover et symbolsk træ af genanvendeligt pap som tak for koncerten. Det er både et klimavenligt alternativ til de vanlige blomsterbuketter og markerer vores fælles engagement i en grønnere fremtid.

Læs mere på www.aarhussymfoni.dk/plant-et-trae



plant
et
træ



Haydn: Symfoni nr. 45, "Afskedssymfonien"

Haydns "Afskedssymfoni" er en af verdens første – og bedst kendte – arbejderprotester. Haydns musikglade mæcen, Nikolaus I, tilbragte som altid sommeren på Eszterháza-slottet på landet i Ungarn. Det var en dagsrejse væk fra byen – hvor musikernes familier var blevet ladet tilbage. Sommeropholdet trak ud, og musikerne bad deres chef om at gøre noget. Haydn var for høfligt et gemyt til at brokke sig. I stedet skrev han denne symfoni, hvor musikerne i sidste sats en efter en stoppede med at spille, slukkede stearinlyset ved deres pult og forlod salen, så der til sidst kun var Haydn selv og hans koncertmester tilbage på scenen. Fyrsten fangede pointen, og dagen efter vendte hoffet tilbage til byen.

Musikalsk set er vi midt i Sturm und Drang-perioden. Her var man optaget af kontraster og dramatik i musikken, og det gælder også for denne symfoni. Første sats er fuld af store dynamiske kontraster, en stadig fremadstræbende energi i alle stemmer, og pludselige temperamentsfulde udfald.

Anden sats er en langsom sats, tonet i varme mørke farver. Stemningen er blidt melankolsk med violinernes dæmpede strenge – og på samme tid nænsomt optimistisk.

Menuetter er skrevet over de gamle hofdanse fra barokken, og det kan man naturligvis høre hos Haydn; menuetten i tredje sats er lige dele kæk og graciøs.

Trioen fungerer altid som en kontrast til resten af menuetten, og her er kontrasten endnu større end ellers: Trioen er nemlig ikke skrevet over en danseform som ellers, men over en gregoriansk melodi, hvilket giver satsen et mere nobelt end løssluppet præg.

I sidste sats kan vi for alvor høre Sturm und Drang-kendetegnene: Her veksler stormombruste passager med helt svage strygersteder. Spændingen er høj – indtil satsen pludselig forvandler sig til en langsom sats! Det er et brud på alle samtidens normer for en symfonis struktur; bruddet ville have virket endog meget usædvanligt på en samtidig lytter – og fyrsten må bestemt have spidset ører her.

Herefter holder musikerne, en efter en, op med at spille og forlader salen – flere af dem efter en lille solo, så kontrasten til deres fravær bliver så meget desto større. Til sidst sidder der blot to violinister tilbage blandt de tomme stole og efterladte nodestativer. Det er en af musikhistoriens fineste pædagogiske øvelser: Lidt efter lidt forsvinder glansen, dybden og fylden i musikken, efterhånden som musikerne udvandrer. Det er anskuelsesundervisning, der både er uendelig mere effektiv end en høflig fyrsteforespørgsel – og, i moderne tid, mere illustrativ end diverse læserbreve om konsekvenserne af nedskæringer i kulturlivet.

Bonusinformation: Det er ikke bare formen, der er usædvanlig for "Afskedssymfonien" – det er tonearten

også. Der er næsten ikke skrevet noget musik i fis-mol, og samtiden mente, at tonearten var "mørk, mystisk og spøgelsesagtig – og på samme tid fuld af lidenskab".

Beethoven: Klaverkoncert nr. 4

De første længselsfulde akkorder i klaveret sætter stemningen an, og orkestret følger, først tøvende, så stadig mere selvsikkert i det, der (i al sin stilfærdighed) er en revolution i musikhistorien: Aldrig før var en koncert begyndt således – med et soloinstrument, der ovenikøbet spiller svagt! Indledningen virker næsten improviserende, og det er der en grund til: Den er inspireret af en "Eingang", en improviseret passage fra Mozarts tid, som indledte solistens parti i en koncert. Også senere i satsen bygger Beethoven på det improvisatoriske i de stadigt hurtigere gentagne noder i klaveret, før koncerten for alvor folder sig ud.

Det var for øvrigt Beethoven selv, der spillede (og dirigerede) ved premieren. Diverse virtuoser er faldet for fristelsen til at skrive en ekvilibrisk koncert, der lader dem fremvise deres exceptionelle evner frem for at skrive god musik. I denne koncert er der imidlertid fuld overensstemmelse mellem pianisten Beethoven og komponisten Beethoven; koncerten er fuldkommen helstøbt. Første sats slutter efter en gigantisk solokadence – og pas på: Dette er en af de tarvelige klappefælder, som komponisterne stillede op dengang, hvor satserne blev spillet hver for sig.

En af Beethovens biografer foreslog, at den anden sats skulle se som et billede på Orfeus, der tæmmer furierne (med klaveret i rollen som helten Orfeus og de unisone strygere som furierne). Trods sin længde på blot 72 takter er denne sats faktisk endnu mere revolutionerende end første sats, fordi den byder på en skarp modstilling mellem de blide toner i klaveret og de kraftige strygere; dét styrkeforhold var man ikke vant til på dette tidspunkt. Og sand eller ej, så passer myten om satsen som fortællingen om Orfeus og furierne som fod i hose her: Med sin sang kan klaveret (ligesom Orfeus) tryllebinde selv den argeste fjende. Den sagte afslutning på satsen leder direkte over i sidste sats.

Den sidste sats er en rondo, som er enkel og karakteriseret af et rytmisk tema. Tonesproget er langt mere traditionelt end nytænkningen i de to foregående satser – men "traditionelt" er ikke mindre fascinerende eller bjergtagende i Beethovens hænder. Koncerten udnytter sit materiale til det yderste – eller måske skulle vi sige til den yderste musikalitet: Der er en uafvendelighed og en naturlighed over den fjerde klaverkoncert, som om Beethoven har grebet ned i en musikalsk logik, der var skjult for os andre – indtil vi hørte denne koncert, vel at mærke. På den måde skriver koncerten sig på allerbedste vis ind i denne sæsons tema, nemlig det uforklarlige.

Schubert: Symfoni i C-dur, ”Den store”

Nogle gange har komponister meget at takke hinanden for, også ud over musikalsk inspiration: Schuberts store C-dursymfoni ville aldrig være blevet opført uden Schumanns assistance. Robert Schumann besøgte således Wien ti år efter Schuberts død og så dér manuskriptet til C-dursymfonien. Han tog en kopi med tilbage til Leipzig, hvor symfonien endelig blev opført offentligt, dirigeret af Felix Mendelssohn. Schumann skrev en ekstatiske artikel og kaldte symfoniens længde for ”himmelsk”.

Helt så himmelsk fandt musikerne i Paris og London den nu ikke på grund af de lange og svære stemmer for strygere og træblæsere. I London brød strygerne ligefrem sammen i latter, da de øvede finalesatsen, og Wienerfilharmonikerne nægtede at spille mere end de to første sats. Det var i det hele taget en svær symfoni efter datidens målestok – og lang: En vittighed lyder, at ud af Schuberts to modne symfonier er den ene ufuldendt og den anden uendelig.

”Den store” bliver Schuberts symfoni i C-dur derfor også kaldt. Det er der som sagt en god musikalsk årsag til – men der er også en meget praktisk grund: Navngivningen af Schubert-symfonier er noget rod. Således har denne symfoni, som i dag kaldes for nummer 9, tidligere både haft nummer 7 og nummer 8. Der er også geografiske forskelle: Tysktalende musikforskere kalder som regel symfonien enten nummer 7 eller

8, mens engelsktalende forskere normalt kalder den nummer 9. Bare for at gøre forvirringen komplet har Schubert tilmed skrevet endnu en symfoni i C-dur. Derfor kalder man ofte bare denne symfoni for ”Den store C-dur-symfoni”. Så ved vi, hvilken symfoni vi taler om.

En af symfoniens største beundrere var som nævnt Robert Schumann, der også hørte værket til premieren: ”Her har vi, udover en mesterlig beherskelse af kompositionsfagets tekniske detaljer, livet i alle dets faser, farver i udsøgte nuancer, udtrykkets fineste detaljer og velvalgtthed,” sagde han bagefter.

Første sats er fyldt med en energi og friskhed af en anden verden. Og en verden er netop, hvad man træder ind i med denne symfoni; den er et univers, som Schubert venligt inviterer os indenfor i – og derefter tager han os med på en musikalsk rejse gennem sine musikalske landskaber. Begyndelsen er faktisk en hel sats i sig selv med eksposition, udviklingsdel og repetitionsdel – fuldstændig ligesom en hel sats, men blot komprimeret i nogle få takter. Herefter får vi alt fra vævre træblæsere, bøse basuner (som Schubert brugte som en af de første), og først og fremmest melodistumper, der hele tiden fastholder lytterens opmærksomhed. Satsen ender med en majestætisk afslutning, når tempoet går ned.

Anden sats indledes af den mest charmerende obosolo i marchtakt, som bliver overtaget af de målbevidste strygere. Satsen er et godt eksempel

på, at selv om Schubert ganske vist skriver gentlemanmusik, så kan der også være noget på spil i hans musik med de voldsomme kraftige steder og det efterfølgende følelsesfulde, tyste sted. Anden sats er i det hele taget en utrolig kompliceret måde at skrive en helt enkel sang på.

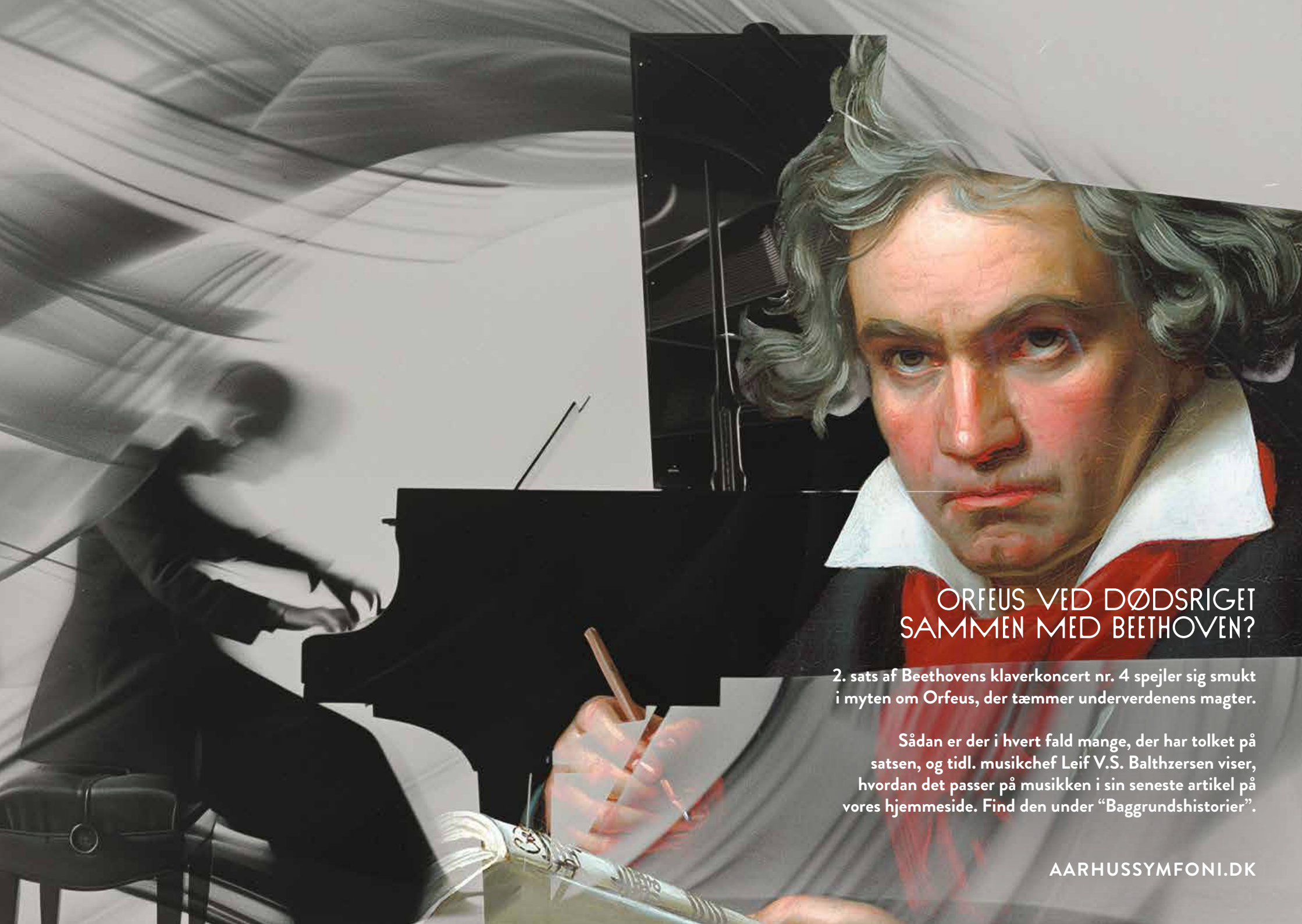
Tredje sats er kvik og kæk. Den er fyldt med smittende humør og glæde – og lidt bid. Stemmerne skiftes mellem at danse nobelt med hinanden og udfordre modparten til duel – eller, som Schumann udtrykte det: ”En samtale mellem intenst menneskelige stemmer.” Begge invitationer bliver taget op med musikalsk overskud og en ikke ringe mængde kamplyst.

Det smittende humør fortsætter i fjerde sats, hvor melodilinjen bærer os videre og videre. En af de mest uimodståelige træk ved Schuberts musik er de lange linjer, der driver lytteren stadig videre. Det er ganske enkelt meget svært at stoppe en Schubert-symfoni midtvejs; man er altid nysgerrig efter at finde ud af, hvad der findes omkring det næste hjørne. Der sker til stadighed noget i hans musik; den er hele tiden travlt optaget af variationen i de små

ting, mens de store ting – det vil sige temaerne – ofte bliver gentaget. Det er uimodståeligt og så medrivende, at man godt kan sidde og hoppe en lille smule i stolen – metaforisk eller ej. Schumann sammenlignede symfonien med ”den bedste form for romantisk roman: Den slutter aldrig – af alle de bedste grunde.”

Schuberts musik kan godt være dramatisk, men den er altid nobel. Dirigenten Roger Norrington beskrev det således: ”Musik behøver ikke at skændes; den kan simpelthen fortælle historier. Hvor Beethoven gjorde den klassiske form dramatisk, gjorde Schubert den lyrisk.” Det er nu ikke, fordi Schuberts musik mangler drama – men den er ofte af en nobel karakter, som faktisk blot gør budskabet endnu mere intenst.

Det er for øvrigt en symfoni, der kan have meget forskellig længde – alt efter, hvor mange gentagelser, som dirigenten beslutter sig for at tage med. Derfor kan den vare fra alt mellem 45 minutter til helt op imod 60 minutter. Lige gyldig hvilken version vi får, sidder vi dog bagefter tilbage og tænker, at det var for kort. Sådan er det med stor musik. Rigtig god koncert.



ORFEUS VED DØDSRIGET SAMMEN MED BEETHOVEN?

2. sats af Beethovens klaverkoncert nr. 4 spejler sig smukt i myten om Orfeus, der tæmmer underverdenens magter.

Sådan er der i hvert fald mange, der har tolket på satsen, og tidl. musikchef Leif V.S. Balthzersen viser, hvordan det passer på musikken i sin seneste artikel på vores hjemmeside. Find den under "Baggrundshistorier".



Joseph Bastian DIRIGENT

Det var egentlig den unge dirigent Vincenzo Milletari, som skulle have dirigeret koncerten i aften. Desværre er han blevet syg – men heldigvis har vi fået forrige uges dirigent til at springe ind og dirigere koncerten. Det er noget, som den franske dirigent har prøvet før: Joseph Bastian er nemlig en af de dirigenter, hvis karriere for alvor tog fart, efter han i sidste øjeblik sprang ind som dirigent på et afbud. I hans tilfælde var det for Symphonieorchester des Bayerischen Rundfunks i 2016, hvor han var solobasunist. Resultatet blev ligefrem kaldt ”sensationelt” af anmelderne (så er forventningerne ligesom sat til aftenens koncert). Kort tid efter modtog han Neeme Järvi-prisen ved Gstaad Menuhin Festival, og i 2019 modtog han Eugene Jochum Prize for Young Conductors fra Symphonieorchester des Bayerischen Rundfunks.

Joseph Bastian er chefdirigent og musikchef for Münchner Symphoniker og musikchef for Orchestre Dijon Bourgogne.

Han er også chefdirigent for Asian Youth Orchestra, og han har tidligere dirigeret orkestre som hr-Sinfonieorchester Frankfurt, Luxembourg Philharmonic Orchestra, Bayerisches Staatsorchester, Estlands Nationale Symfoniorkester, Dresdner Philharmoniker, SWR Symphonieorchester, WDR Sinfonieorchester Köln, Prague Radio Symphony Orchestra og Yomiuri Nippon Symfoniorkester i Tokyo. Han dirigerer også opera, og så er han meget optaget af at præsentere den nyeste klassiske musik i koncertsalene.



Simon Haje KLAVER

Det er igen blevet tid til en af sæsonens største fornøjelser: At byde velkommen til en ung musiker, som vi møder lige der, hvor hans karriere er ved at tage fart. Takket være orkestrets samarbejde med Aarhus International Piano Competition får vi altid chancen for at spille sammen med konkurrencens vinder. I 2021 var det den tyske pianist Simon Haje, som blev en særdeles overbevisende vinder af konkurrencen. Måske ikke så mærkeligt; den unge pianist vandt fire konkurrencer i træk dette år.

Simon Hajes musikalske erfaring startede tidligt: Som blot femårig fik han sine første oplevelser som medlem af børnekoret på Deutsche Oper Berlin. Et år senere begyndte han sin klaverundervisning og kom som niårig på pre-college på Universität der Künste Berlin.

Siden han var barn har Simon Haje jævnligt givet koncerter, blandt andet i Konzerthaus Berlin, Berliner Philharmonie, Tonhalle Düsseldorf, Beethovenhaus Bonn og Laeiszhalle i Hamburg. Det er absolut ikke første gang, han spiller med orkester; han har allerede spillet klaverkoncerter af Mendelssohn, Bach, Rachmaninoff, Chopin – og Beethoven, sidstnævnte i Konzerthaus Berlin. På grund af sine præstationer blev han udnævnt til Young Steinway Artist i 2022.

KONCERTBESÆTNING

VIOLIN I

Cristian Chivu Ivan
Alexandru Radu**
Johanna Tolvanen
Tue Lautrup
Thea Clemson Andersen
Todd Cadieux
Katrín Djordjević Sønnichsen
Matthias von Niessen
Matthias Gahl
Hayato Ishibashi
Theophil Dan*
Lada Fedorova**

VIOLIN II

Sarah Lucy Foldager
Marta Wisniewska-Mruk
Birgitte Bærentzen Pihl
Erik Søndergaard Jensen
Søs Nyengaard
Jens Astrup
Olga Rosca-Marcov*
Ejnar Balling*
Agnes Hauge Mortensen**
Ian van Rensburg**

BRATSCH

Luminita Marin
Zane Kalnina
Janeks Niklavics*
Nikolaj Lind Pedersen
Lars Kvist
Eva Paulin
Morten Møller*
Kirsten Buus Szakacs**

CELLO

Eugene Hye-Knudsen
Jens Lund Madsen
Ananna Lützhøft
Chiao-Hui Hwang
Fang-Yu Liang
Léa Jeanne Sol*

KONTRABAS

David Møllfatrik
Samuel Beck-Johnson
Christian Jørgensen
Frank Christensen
Kornél Koncos

FLØJTE

Lena Kildahl Larsen
Toril Vik Kjøller
Judith Wehrle

OBO

Oliver Nordahl
Lisa Anna Gross

KLARINET

Mathias Vik Kjøller
Kristian Flagstad

FAGOT

Maksim Karpinskii
Eric Beselin

HORN

Lisa Maria Cooper
Héctor Manuel Escudero

TROMPET

Kim Hansen
Sarah Owens**

BASUN

Fabrice Godin
Christian Tscherning Larsen

BASBASUN

Jens Vind

PAUKER

Nikolai Petersen

* kontraktansat assistent

** timeansat assistent



BLIV FADDER

Kontakt os på tlf. 89 40 90 90 / symfoni@aarhus.dk

Aarhus Symfoniorkesters Fond består af individuelle fadderskaber fordelt på fonde, virksomheder og privatpersoner. Den selvstændige fond støtter orkestrets arbejde ved tilskud til instrumenter, turnéer, CD-indspilninger og lignende.

- » A. Enggaard A/S
- » Advokaterne i Jyllandsgården A/S
- » Alice Madsen
- » AVK Holding
- » Bech-Bruun
- » Bendt Almvig, arkitekt maa
- » BoostPLM
- » C.F. Møller Danmark A/S
- » CHD Holding A/S
- » Comwell Aarhus
- » Danske Bank
- » Dansk Erhvervsprojekt A/S
- » Dansk Musiker Forbund
- » EDC Erhverv, Poul Erik Bech Aarhus
- » Flintholm Global Holding ApS
- » Formuepleje A/S
- » FO-Aarhus
- » Gorrissen Federspiel
- » Holst, Advokater
- » Juhl-Sørensen Pianohandel
- » Jyske Bank
- » Ingerlise Petri
- » Kjeld Sachmann
- » Kosan Gas A/S
- » Middelfart Sparekasse
- » Nordea
- » PDS Kapitalforvaltning ApS
- » Pressalit Holding
- » PricewaterhouseCoopers
- » RSM Danmark
- » RSM Danmark – Personale foreningen
- » Schouw & Co A/S
- » Selskabet af 4. oktober 1944 A/S
- » Steffen Ebdrup Invest Aps
- » Stormagasinet Salling
- » Støtteforeningen FHH
- » SYDBANK
- » Todbjerg Busser A/S
- » torbenbrandi – projektudvikling
- » Vilhelm Kiers Fond
- » Aarhus Oliefabriks fond for almene formål
- » Aarhus Symfoniorkesters Venner
- » Aarhus Universitets Forskningsfond
- » Aarhus Stiftstidendes Fond

Særlig privat giver:
Keld Heine Mortensen



SYMFO-BUSINESS

et unikt partnerskab
på tværs af symfoni,
udvikling & erhverv —

SymfoBusiness er et kulturfremmende værdipartnerskab og et direktørnetværk — samt et berigende oplevelsestilbud for alle ansatte i de virksomheder, som samarbejder med Aarhus Symfoniorkester.

Ved at tegne et årligt medlemskab og blive enten Platin- eller Sølvpartner støtter man direkte orkestrets vision, der byder på radikale nye måder at præsentere klassisk musik på, fortælle orkestrets historie, og inddrage publikum i interaktive og medrivende koncertformer.

Som SymfoBusiness-partner er man derudover garanteret et skræddersyet koncertforløb med

indlagte middage, workshops og eventuelt optræden i virksomheden, der tager medlemmerne helt ind i musikken — og bagom den.

Det er et forløb, der til fulde udnytter orkestrets professionelle kompetencer for sammenspil, organisering og inspiration — både som det kommer til udtryk i arbejdet på scenen og i alt det, der foregår før publikum lytter med.

Interesserede virksomheder og ledere kan kontakte Eventkoordinator Nikolai Breum Nielsen:

nbni@aarhus.dk • 89 40 90 92

SYMFOBUSINESS SÆRLIGE GIVERE

salling fondene

STIBOFONDEN

Per og Lise Aarsleff Fond

SYMFOBUSINESS PLATINPARTNERE

vola

SCHOUW+CO

KAUFMANN
SINCE 1908

Bjerrers
Bureau

SYMFOBUSINESS SØLVPARTNERE

STUDENTERHUS
AARHUS

Hørecenter
ÅRHUS &
EBELTOFT

Er strygerne også gemt for din hørelse?

Få en **GRATIS** høreprøve
hos os, og få det hele med !

TLF. 70 82 82 00



Hørecenter ÅRHUS &
EBELTOFT

www.hca.dk



God fornøjelse!

Bare koncentrer dig om musikken

Bagefter skal vi nok opdatere dig med
de **vigtigste nyheder**

Jyllands-Posten



BYE BYE BRENDA

KAJSA VALA OG
STINE BRAMSEN

20. og 27. marts

JOSEFINE OPSAHL

16. maj

Store træers grønne mørke

Jens Albinus, LiveStrings og Ask
Kjærgaard

2. april

The Last Ship

Musical med musik af Sting

9. – 18. maj

Frøken Julie

Sonja Richter og Alban Lendorf

17. maj

Mothers - A Song for Wartime

Kvindestemmer fra en krigszone

24. maj

Tanztheater Wuppertal

Pina Bausch: Kontakthof

20. – 21. juni

→ musikhuset.dk